

Nr 16.

Ankom till riksdagens kansli den 2 maj 1917 kl. 2 e. m.

*Första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 16
i anledning av andra kammarens beslut rörande väckt
motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning
rörande och åtgärder mot användande av papp eller
»konstläder» vid tillverkning av skodon.*

Uti en inom andra kammaren väckt och till dess tredje tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 305, hava herrar *Julin* och *Hansson i Gårda* hemställt, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning, uti vilken omfattning papp eller »konstläder» användes vid skotillverkning, samt vidtaga de åtgärder, som kunde anses erforderliga för allmänhetens skyddande mot nämnda varuförsämring.

Motionen.

I fråga om motiveringen för denna hemställan får utskottet hänvisa till motionen.

Andra kammarens utskott anförde i anledning av motionen följande: *Andra kamma-*

»Då utskottet gått till behandling av förevarande motion, har det för utskottet till en början gällt att söka bilda sig en föreställning, om och i vilken utsträckning inom den svenska skoindustrien framträtt den av motionärerna påtalade benägenheten att i större eller mindre mån vid fabrikationen av skodon ersätta läder med papp eller annan konstprodukt.

rens utskott.

I sådant hänseende har det beretts utskottet tillfälle att erhålla påtaglig kunskap därom, att papp eller papppreparat i icke oväsentlig mån

ingår såsom arbetsmaterial i vissa fabrikat, som av svenska skofabriker föras i marknaden, liksom ock att användandet av dylika preparat i stort sett är ägnat att medföra en icke obetydlig försämring av skodonens slitstyrka och hållbarhet i övrigt. Därvid har det också framhållits såsom uppenbart, att omförmälda olägenhet måste framträda betydligt starkare i fråga om sådana skodon, som äro avsedda att emotstå större påfrestningar, arbets- och promenadskodon, än beträffande skodon av finare beskaffenhet.

Enligt vad utskottet från sakkunnigt håll erfarit, är det särskilt vissa bestämda delar utav ett par skodon, beträffande vilka naturligt läder icke kan ersättas med papp eller papppreparat, utan att skodonens hållbarhet härav väsentligen försämras. Dessa delar äro den s. k. bindsulan eller innersulan, bak-kapporna samt klacken. Vidkommande bindsulan och klacken gäller, att dessa delar vid användning bliva utsatta för väta, som papp icke äger på långt när samma förmåga att emotstå som läder. Pappkappor åter äga icke den motståndskraft som för dessa skodelar äro nödiga för att vid större påfrestningar en väsentlig deformation av skodonen på grund av kappornas brytande skall kunna undvikas.

Efter vad som synes ådagalagt torde emellertid vid åtskilliga av våra skofabriker papp finna användning till även omförmälda skodelar. Understundom torde förekomma, att papp förekommer i något slags kombination med läder, så att exempelvis i en klack den yttersta och möjligen ännu några klackklappar utgöras av läder men de övriga av papp, eller att bindsulan täckes med någon tunn läderhinna, vars enda uppgift då torde vara att vid en eventuell undersökning åstadkomma en uppfattning om att sulan är en ladersula.

I detta sammanhang torde böra anmärkas, att, såsom ock framgår av motionärernas framställning, vid fabrikationen av skodon papp ofta kommer till användning även för andra ändamål än de ovan omförmälda. Sålunda användes papp till gelänk (ett stycke, som lägges i botten emellan bindsulan och yttersulan i hålfoten), bottenlägg och annat inlägg, avsett till fyllnad eller stabilisering, varjämte papp eller celluloid funnit användning till tåhåttor. Beträffande dessa delar synes emellertid bland sakkunniga den uppfattningen vara rådande, att användandet av papp allenast i oväsentlig mån utövar någon inverkan å skodonens hållbarhet.

Den svenska skoindustrien har under de senare åren kommit till en högst betydlig utveckling. Under det att Sverige tidigare för tillgodoseende av sitt behov av fabriksskodon varit huvudsakligen hänvisat till import från Tyskland och Amerika, tillverkades år 1913 inom vårt land vid 85

skofabriker skodon med ett salutillverkningsvärde av 41,990,448 kronor. År 1914 tillverkades vid 84 egentliga skofabriker skodon med ett salutillverkningsvärde av 47,892,090 kronor. Genom denna tillverkning har icke blott det inhemska fabrikkskodonsbehovet i huvudsak kunnat tillgodoses, utan jämväl en icke oväsentlig export av skodon kommit till stånd. Men omförmälda utveckling har också medfört den inbördes konkurrens de många skofabrikerna emellan, på vars konto väl i huvudsak måste skrivas uppkomsten och utvecklingen av de ovan angivna missförhållanden, gent emot vilka motionärerna genom förevarande motion påkallat statsmakternas ingripande.

Med hänsyn till *dels* den nuvarande omfattningen av den svenska skoindustrien, *dels* vikten och betydelsen av det utav nämnda industri i marknaden förda fabrikat, *dels* ock svårigheten av kontroll från konsumenternas sida över detta fabriks kvalitét, har utskottet icke kunnat undgå att finna motionärernas framställning vara förtjänt av ett allvarligt beaktande och böra läggas till grund för en riksdagens framställning om utredning rörande hithörande förhållanden.

Utskottet har härvidlag icke förbisett, att motionärernas framställning angår ett område, beträffande vilket den svenska lagstiftningen hittills icke kommit till någon väsentlig utveckling: varuförfalskningens område.

Å andra sidan kan det emellertid icke undgå uppmärksamhet, att under senare tider jämväl i vårt land behovet av och kraven å lagstiftning inom berörda område framträtt i allt flera fall och med allt större styrka.

Bortsett från det utredningsarbete, som resulterat i åtskilliga förslag till lagar i syfte att förhindra vissa former av s. k. illojal konkurrens — en dylik lagstiftning innebär givetvis även den vissa garantier för konsumenterna emot tillhandahållandet av underhaltiga varor — pågår för närvarande utredning rörande en allmän livsmedelslagstiftning. Uppenbarligen måste ett av huvudsyftena för en dylik lagstiftning vara att åstadkomma ett skydd för den konsumerande allmänheten emot förfalskade eller eljest underhaltiga matvaror.

Lämpligen torde här uppmärksamheten böra riktas å en redan förefintlig lagstiftning å sistnämnda område, nämligen K. F. den 13 oktober 1905 angående kontroll å tillverkningen av margarin m. m. Uti nämnda förordning stadgas bland annat att den, som annorledes än till förbrukning i eget hushåll tillverkar margarin eller konstister eller driver handel därmed, skall, med undantag för visst fall, förvara varan i kärl av viss form och vissa bestämda dimensioner, och skall å kärlets botten, lock och sidor

med minst 3 cm höga bokstäver *dels* ordet margarin eller margarine (resp. konstister) *dels ock* tillverkarens eller, där varan blivit införd från utrikes ort, importörens namn vara anbragt. Envar, som annorledes än till förbrukning i eget hushåll tillverkar margarinost, är skyldig att låta *dels* vid pressningen å varje osts plana ytor med bokstäver av ovannämnda dimensioners höjd intrycka ordet »margarinost» jämte namnet å det mejeri, där osten tillverkats, *dels ock*, för så vitt osten icke är avsedd för export, utvändigt färga densamma mörkröd medelst giftfritt färgningsmedel, och må ej annan margarinost, än den som blivit sålunda pressad och färgad, till förbrukning inom riket saluhållas. Då margarin, konstister eller margarinost till riket införes eller från riket utföres, skall den vara förvarad, märkt eller pressad på respektive ovan anmärkta sätt. Jämväl å omslaget vari dylik vara i vissa fall får säljas ävensom å räkningar, fakturor, fraktsedlar, konossement, slutsedlar, leveranskontrakt och andra dylika handlingar skall varan uttryckligen angivas såsom margarin, margarinost eller konstister. Ifrågavarande förordning innehåller härjämte bestämmelser för kontroll vid tullbehandlingen av importerad vara samt ansvarsbestämmelser för överträdelse av de i förordningen meddelade bestämmelserna. Bland ansvarsbestämmelserna är att märka stadgandet därom att ansvar för import (respektive export) av varor, som ej förpackats, märkts eller pressats på föreskrivet sätt drabbar importören (respektive exportören).

Att de förhållanden, som ligga till grund för ovan omförmälda lagstiftning och förberedelser till lagstiftning, icke i allo hava sin motsvarighet uti dem, varemot de av motionärerna åsyftade åtgärder skulle rikta sig, ligger i öppen dag. Det torde emellertid innebära en följdriktig utveckling av tendenserna i hithörande stycken, att lagstiftningen rörande livsmedelstillverkningen komme att närmast följas av en lagstiftning rörande produktionen av vissa för den stora allmänheten oundgängliga beklädnadsartiklar. Omständigheterna och särskilt de i motionen berörda, av utskottet till riktigheten konstaterade förhållandena synas giva vid handen, att en dylik lagstiftning i allra första hand vore motiverad för skofabrikationens vidkommande.

Beträffande den närmare innebörden av samma lagstiftning hava motionärerna såsom det mest riktiga ifrågasatt ett förbud för användning av »konstläder» och papp vid skotillverkning. Formuleringen av motionen i denna del giver dock vid handen, att motionärerna själva utgått från den förutsättningen, att ett dylikt förbud möjligen icke kunde genomföras.

Såsom ovan anförts torde den uppfattningen vara rådande, att till vissa delar

av ett par skodon papp kan komma till användning utan någon väsentlig inverkan å skodonens hållbarhet eller slitstyrka. Då härtill kommer att, enligt vad som blivit inom utskottet framhållet, förbud emot användande av papp jämväl till sistnämnda skodelar skulle komma att medföra en ökning av produktionskostnader, som icke stode i rimligt förhållande till de fördelar i fråga om fabrikatens kvalitéeer, som genom ett dylikt förbud åsyftades, måste utskottet dela motionärernas sist omnämnda uppfattning. Utskottet förmenar sålunda, att det förbud, som eventuellt kan komma att genomföras beträffande användande av papp vid skotillverkningen, måste komma att avse bindsulor, bakkappor och klackar eller andra skodelar, vartill papp icke kan komma till användning utan att skodonets hållbarhet och slitstyrka därigenom försämras.

Härvidlag är emellertid ytterligare att beakta att, såsom ock redan ovan anmärkts, de skadliga verkningarna av användandet utav papp till skodonen framträda med långt större skärpa beträffande de skodon, som äro avsedda för en större och långvarigare slitning (arbets- eller promenadskodon) än beträffande finare skodon. Vidkommande tillverkningen av sistnämnda slags skodon, exempelvis balskor o. d., torde jämväl vid valet av material göra sig gällande åtskilliga andra synpunkter än dem, som särskilt beträffande arbetsskodonen borde vara de avgörande, nämligen hänsynen till hållbarheten och slitstyrkan.

Denna skillnad i kraven å skodon av olika arter torde också vara av så avgörande betydelse, att det icke torde kunna undvikas, att vid en eventuell lagstiftning uti det av motionärerna angivna syfte hänsyn till denna skillnad måste tagas. Sålunda torde man vid utarbetandet av nu ifrågasatta lagbestämmelser emot användande av papp i vissa skodon böra räkna med två grupper av skodon, av vilka åtminstone i huvudsak allenast den ena gruppen, nämligen den, som omfattade arbetsskodon i mer eller mindre vidsträckt bemärkelse, skulle komma att beröras av den nya lagstiftningen.

Vid uppdragandet av gränserna emellan dessa båda grupper kunna givetvis olika grunder komma i beaktande. Utskottet finner sig emellertid icke böra ingå på ett närmare skärskådande av berörda olika möjligheter, utan torde sådan undersökning böra äga rum i samband med den närmare utredning i ämnet, som kan komma till stånd.

Rörande innehållet i övrigt av den ifrågasatta lagstiftningen anser sig utskottet böra framhålla, att enligt utskottets förmenande åt bestämmelserna rörande förbud emot användande av papp lämpligen bör givas sådan av-

fattning, att det fastsloges, till vilka skodelar det vore tillåtet att använda papp eller annan ersättning för läder, men att för annat ändamål vid tillverkning av skodon utav viss beskaffenhet dylika ämnen icke finge begagnas.

Utskottet hyser även den uppfattningen, att en viktig garanti för effektiviteten utav en lagstiftning rörande ifrågavarande förhållanden torde vara att söka uti bestämmelser, enligt vilka vederbörande fabrikanter utav skodon, tillhörande den grupp, vari användandet av läderersättningar förbjudits utom beträffande vissa närmare angivna delar, förpliktas att förse dylikt fabrikat med stämpel tydligt angivande att skodonen tillhörde denna grupp av skodon. Vid import skulle givetvis denna skyldighet åligga vederbörande importör. Uppenbarligen borde omförmälda bestämmelser kompletteras med erforderliga bestämmelser om ansvar för underlåtenhet i berörda avseende.

Vid den ifrågasatta utredningen bör jämväl tagas under övervägande, i vilken utsträckning bestämmelser böra utfärdas därom att å skodon skola anbringas tillverkarens eller importörens namn, för att allmänheten därigenom skall kunna beredas tillfälle att utöva kontroll över underhaltiga varor.

På grund av vad sålunda anförts, får utskottet hemställa, att andra kammaren måtte i anledning av herrar Julins och Hanssons i Gårda motion nr 305 för sin del besluta, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes, efter verkställd utredning om användningen av papp eller »konstläder» vid skotillverkningen inom riket, vidtaga de åtgärder, vartill sådan utredning må kunna giva anledning.»

Andra kammarens beslut.

Andra kammaren beslöt för sin del i enlighet med sitt tillfälliga utskotts hemställan.

Detta andra kammarens beslut har delgivits första kammaren, som hänvisat ärendet till förberedande behandling av sitt andra tillfälliga utskott.

Utskottet.

Utskottet delar motionärernas och andra kammarens utskotts uppfattning beträffande behovet av här föreslagna reglerande bestämmelser för skovaruindustrien. Varuförsämringen på hithörande område har i samband med stegrad konkurrens och stigande råvarupris, fått en ständigt större omfattning. I vårt land har hittills från det allmännas sida högst obetydligt och mindre än i ett flertal andra länder åtgjorts för hindrande och försvärande av varuförfalskning inom olika industrigrenar. Såsom bekant pågår för närvarande utredning för åstadkommande av lagstiftning mot inom livsmedelsindustrien förekommande förfalskningar. Utan att vilja tillmäta nu föreliggande ärende samma vikt som frågan om skydd mot underhaltiga och skadliga livsmedelspreparats utbudande åt allmänheten anser

utskottet likväl, att de föreslagna åtgärderna icke sakna betydelse även ur folkhygienisk synpunkt. Detta gäller särskilt tillverkningen av arbetsskodon. Emellertid äger det sin riktighet, att i fråga om vissa slag av skodon, papp eller »konstläder» i många fall med fördel kan komma till användning. Men allmänheten äger berättigade anspråk på skydd mot att av dylika material tillverkade skodon utbjudas som rena lädervaror. En närmare utredning kommer helt visst att giva vid handen, vilka åtgärder som böra vidtagas för att sålunda befordra såväl konsumenternas intresse av att erhålla oförfalskad vara, som den lojala industriens naturliga önskan att icke bliva underlägsen i konkurrensen med mindre nogräknade företag inom branschen.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att första kammaren måtte biträda andra kammarens i ärendet fattade beslut.

Stockholm den 26 april 1917.

På utskottets vägnar:

OSKAR NYLANDER.

Vid ärendets slutbehandling inom utskottet hava närvarit: herrar Nylander, Danström, von Koch, Larson, Tisell, Ström och Permansson.
